

Закључци и препоруке Савета за малолетнике и учесника конференције „Унапређење заштите деце жртава и сведока кривичних дела“

Савет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршења кривичних санкција према малолетницима ("Савет за малолетнике") одржао је 25. марта 2025. године конференцију „Унапређење заштите деце жртава и сведока кривичних дела“, која је окупила 100 учесника, међу којима су били судије, тужиоци, адвокати, представници центара за социјални рад, Министарства унутрашњих послова, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, цивилног сектора и међународних организација.

Конференција је организована у оквиру пројекта „Права детета у контексту унапређења приступа правди за децу“, који спроводи Центар за права детета уз партнерску подршку УНИЦЕФ-а у Србији. Циљ конференције био је окупљање стручњака из различитих сектора малолетничког правосуђа ради размене искустава и заједничког дефинисања препорука за унапређење система заштите деце жртава и сведока у кривичним поступцима.

Током три панела, посебна пажња је посвећена следећим темама:

- **Права детета жртве/сведока у кривичном поступку** – информисање, партиципација и хитност поступка;
- **Спречавање секундарне виктимизације деце жртава и сведока;**
- **Индивидуална процена у складу са принципом најбољег интереса детета.**

На конференцији су представљени резултати **Процене стања система заштите деце жртава и сведока у кривичном поступку у Србији**, коју је спровео Центар за права детета уз подршку УНИЦЕФ-а.

1. Први панел: Права детета жртве/сведока у кривичном поступку – информисање, партиципација и хитност поступка

1.1. Препоруке за унапређење права детета на партиципацију

- Јасно дефинисати у Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМКУД) принципе партиципације детета и заштите његових најбољих интереса.
- Обезбедити обавезну и континуирану обуку свих професионалаца који учествују у поступцима у којима су деца жртве или сведоци.
- Развити јасне смернице и процедуре за поступање у случајевима када дете одбије да сведочи, са фокусом на коришћење алтернативних доказа и заштиту права детета.

- Обезбедити прилагођеност језика приликом комуникације са децом у свим институцијама, како би деци информације биле разумљиве и приступачне.
- Прилагодити комуникацију са децом са сметњама у развоју кроз коришћење алтернативних метода комуникације, као и кроз обуку стручњака и тумача који ће осигурати да деца могу пуноправно да учествују у поступцима који их се тичу.
- Информисати децу о границама моћи његовог исказа, како би разумели на који начин њихово мишљење утиче на одлуке које се доносе и како би се спречило неоправдано оптерећивање одговорношћу.
- Обезбедити психолошко саветовање детету у поступку, посебно у ситуацијама измештања детета из породице.

1.2. Препоруке за унапређење ефикасности и хитности поступка

- У Законику о кривичном поступку (ЗКП) прецизно дефинисати коришћење видео-снимака испитивања детета као доказног материјала, како би се избегло вишеструко испитивање.
- У ЗКП, уз мере за спречавање одуговлачења поступка (члан 374), увести новчано кажњавање за странке које намерно одуговлаче поступке у којима су деца жртве.
- У ЗМКУД (члан 152, став 2) ограничити број испитивања малолетног оштећеног без изузетака.
- Прецизније одредити хитност поступка у ЗМКУД – обавезати председника већа да по пријему оптужног акта у одређеном року закаже рочиште, а затим предвидети доношење пресуде у краћим временским размацима, аналогно одредбама ЗМКУД за поступак према малолетницима.
- У ЗМКУД предвидети обавезну и континуирану обуку свих професионалаца (члан 165), чиме би се унапредила ефикасност поступка.
- У подзаконским актима (Судском пословнику, правилнику о раду полиције и тужилаштва) предвидети да се предмети у свим органима који учествују у поступку где је дете жртва формално означе као хитни.
- Јачати међусекторску сарадњу како би се поступци водили ефикасније и у најбољем интересу детета.
- Применити дигитална решења попут међусекторске платформе „Чувам те“ ради боље координације и заштите права детета у правосудним поступцима.

2. Други панел: Спречавање секундарне виктимизације деце жртава и сведока у кривичном поступку

2.1. Позитивне стране досадашњих активности

- ❖ У Србији постоји основни законски оквир који је усклађен са међународним стандардима за заштиту деце жртава и сведока кривичних дела. Неопходно је очувати посебан део ЗМКУД посвећен овој теми, а одредбе ЗКП додатно унапредити у складу са **Директивом ЕУ 2012/029 и Националном стратегијом за остваривање права жртава и сведока кривичних дела (2020-2025)**.
- ❖ Кључни принципи који се афирмишу у судским поступцима у којима учествују деца:
 - Обезбеђивање присуства законског заступника или стручног лица из центра за социјални рад (ЦСР) током испитивања.

- Забрана суочавања детета са окривљеним или другим сведоцима, уз максимално смањење могућности његовог поновног испитивања.
- Додељивање пуномоћника детету, не само као жртви, већ и као сведоку.
- Статус "посебно осетљивог сведока" за децу у поступцима.
- Искључење јавности са главног претреса у овим случајевима.

2.2. Изазови и неостварени циљеви

- Још увек није формирана **Установа за лечење и оспособљавање малолетника**, иако је њено оснивање предвиђено ЗМКУД већ 20 година.
- Недовољно је развијен систем установа за **извршење мере појачаног надзора ЦСР** уз дневни боравак у установама за образовање и васпитање.
- Медији често доприносе секундарној и терцијарној виктимизацији деце, без одговарајуће реакције надлежних тела попут Регулаторног тела за електронске медије (**РЕМ**) и **Савета за штампу**.
- Службе за помоћ и заштиту деце жртава и сведока најчешће су доступне у Београду и великим градовима, док у мањим срединама недостају.

2.3. Препоруке

- Наставити имплементацију **Националне стратегије за унапређење положаја жртава и сведока** у складу са **ЕУ Директивом 2012/029**.
- Минимизирати број испитивања детета у **кривичним, прекршајним и грађанским поступцима**.
- Поново формирати **Јединице за помоћ и подршку деци жртвама кривичних дела**, уз обезбеђивање одговарајућих просторија у свим судовима и тужилаштвима.
- У сваком суду/тужилаштву успоставити **Службу за помоћ и подршку сведоцима и оштећенима**.
- Континуирано унапређивати сарадњу **Служби за помоћ и подршку при судовима и тужилаштвима** са **домовима здравља и психолозима** (нпр. у Београду са Институтом у Палмотићевој).
- Подржати иницијативу Савета за малолетнике за формирање **Установе за лечење и оспособљавање** и обновити активности на доношењу **Закона о допунама Закона о заштити лица са менталним сметњама**.
- Унапређење комуникације са јавношћу кроз рад **портпарола тужилаштава и судова**, са циљем спречавања секундарне виктимизације деце.
- Израда информативних флајера о правима и обавезама деце у поступку.
- Континуирана обука свих професионалаца који учествују у поступцима у којима су деца жртве и сведоци.
- Измена подзаконских аката (Правилника у ЈТ, Судског пословника) како би се предвидело посебно означавање предмета у којима су деца жртве или сведоци.
- Укључити најважније препоруке у **Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о малолетницима и Законика о кривичном поступку**.
- У оквиру Законика о кривичном поступку, а у вези са одредбама које се односе на испитивање посебно осетљивих сведока (чл. 104 ЗКП), предложити допуну којом би се **изричито прописала забрана постављања сугестивних питања**, укључујући и фазу **унакрасног испитивања на главном претресу**, имајући у виду да таква забрана

тренутно није предвиђена. На овај начин би се обезбедила додатна процесна заштита посебно осетљивих сведока и спречио њихов секундарни виктимизациони третман у току поступка.

3. Трећи панел: Индивидуална процена у складу са принципом најбољег интереса детета

3.1. Препоруке

- У ЗМКУД и ЗКП предвидети обавезу индивидуалне процене детета жртве и сведока, уз утврђивање најбољег модела подршке у сваком конкретном случају.
- Дефинисати стандардизоване критеријуме за индивидуалну процену уз учешће мултидисциплинарног тима.
- Обезбедити специјализоване програме обуке за професионалце који спроводе индивидуалну процену, како би се осигурао јединствен приступ у пракси.
- Омогућити да се индивидуална процена користи као основ за прилагођене мере подршке и заштите детета током целог поступка.

Конференција је подржана кроз пројекат „**Права детета у контексту унапређења приступа правди за децу**“, који спроводи **Центар за права детета** уз партнерску подршку **УНИЦЕФ-а** у Србији.